

ISSN: 2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ, ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN 2181-9416
Doi Journal 10.26739/2181-9416

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ

1 СОН, 1 ЖИЛД

ВЕСТНИК ЮРИСТА

НОМЕР 1, ВЫПУСК 1

LAWYER HERALD

VOLUME 1, ISSUE 1

TOSHKENT-2022

Мундарижа

ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ.
ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ

- 1. ОЧИЛОВ Ўткир Сайфуллоевич**
ҲУҚУҚ РАМЗЛАРИНИ ЎРГАНИШ ВА ЗАМОНАВИЙ ҲУҚУҚИЙ НАТУРАЛИЗМ:
ҲУҚУҚНИНГ АХЛОҚИЙЛИГИ ДАРАЖАСИ МАСАЛАСИ 8

ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ.
ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ

- 2. САИДОВ Мақсудбек Норбоевич**
МАСЪУЛИЯТИ ЧЕКЛАНГАН ЖАМИЯТИДА УЛУШ, УЛУШНИ (УЛУШИНИНГ БИР
ҚИСМИНИ) БЕГОНАЛАШТИРИЛИШИ БИЛАН БОҒЛИҚ ИШТИРОКЧИЛАР ЎРТАСИДА
ЮЗАГА КЕЛАДИГАН НИЗОЛАР 14
- 3. ШАМСИДДИНОВА Озода Буриевна, КАРИМОВА Зулфизар Лочиновна**
ЖИЛЫЕ ПОМЕЩЕНИЯ КАК ОБЪЕКТ ИМУЩЕСТВЕННЫХ
ПРАВООТНОШЕНИЙ МЕЖДУ СУПРУГАМИ 26
- 4. ЯКУБОВА Ирода**
МУАЛЛИФЛИК ҲУҚУҚИ БЎЙИЧА МУЛКИЙ ҲУҚУҚЛАРНИ ЖАМОАВИЙ БОШҚАРУВ
ТАШКИЛОТЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ БИЛАН БОҒЛИҚ АЙРИМ МАСАЛАЛАР 32

ФУҚАРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ИҚТИСОДИЙ ПРОЦЕССУАЛ
ҲУҚУҚИ. ҲАКАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ

- 5. МАРИПОВА Севархон Арибжановна**
ФУҚАРОЛИК ПРОЦЕССИДА МЕДИАТИВ КЕЛИШУВ ВА КЕЛИШУВ БИТИМИНИНГ
ЎХШАШ ВА ФАРҚЛИ ЖИҲАТЛАРИ 40

МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ

- 6. ҚУЧҚАРОВ Хамидулло Абдурасулович**
ПЕДАГОГ ХОДИМЛАРНИ МЕҲНАТ МУНОСАБАТЛАРИНИ ТАРТИБГА СОЛИШДА
МОДДИЙ ҲУҚУҚ НОРМАЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 46

СУД ҲОКИМИЯТИ. ПРОКУРОР НАЗОРАТИ.
ҲУҚУҚНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ФАОЛИЯТИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

- 7. ШАЙЗАКОВ Шодияр Ибрагимович**
ЎЗБЕКИСТОНДА МАЪМУРИЙ СУД ҲУЖЖАТЛАРИНИ ЮҚОРИ СУД ИНСТАНЦИЯСИДА
ҚАЙТА КЎРИШДА ПРОКУРОР ИШТИРОКИНИНГ АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ 53

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ, ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ.
КРИМИНОЛОГИЯ. ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ ҲУҚУҚИ

- 8. ОЧИЛОВ Хасан Рашидович**
ЖИНОЯТ ТАРКИБИ ТУЗИЛИШИ ГЕНЕЗИСИ 62
- 9. МАВЛОНОВ Темур Анвар ўғли**
ЖИНОЯТ НАТИЖАСИДА ЕТКАЗИЛГАН МУЛКИЙ ЗИЁННИ ҚОПЛАШ
ТУШУНЧАСИ ВА ТАРИХИ 70

10. РОЗИҚОВ Илҳом Истамович ЖИНОИЙ ЖАЗОЛАРНИ ҚЎЛЛАШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШНИНГ НАЗАРИЙ ВА АМАЛИЙ МАСАЛАЛАРИ.....	78
11. НОРМАНОВА Клара Эшназаровна ИШТИРОКЧИЛИҚДА СОДИР ЭТИЛГАН ЖИНОЯТЛАРНИ КВАЛИФИКАЦИЯ ҚИЛИШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ.....	84
12. НАЖИМОВ Миратдийин Шамшетдинович ЎН ОЛТИ ЁШГА ТЎЛМАГАН ШАХСГА НИСБАТАН УЯТСИЗ-БУЗУҚ ҲАРАКАТЛАР ҚИЛИШ ЖИНОЯТИ УЧУН ЖАВОБГАРЛИК МАСАЛАСИ	90
13. МАХМУДОВ Суннатжон Азим ўғли ЖАВОБГАРЛИККА ТОРТИШ МУДДАТИ ЎТИБ КЕТГАНЛИГИ МУНОСАБАТИ БИЛАН ЖИНОЯТ ИШИНИ ТУГАТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ.....	96
14. ТУРГУНБОЕВ Элбекжон Одилжонович ЎЗБЕКИСТОН ЖИНОЯТ ҚОНУНЧИЛИГИДА ЖАЗОДАН ОЗОД ҚИЛИШ ИНСТИТУТИ: ТУШУНЧАСИ, БЕЛГИЛАРИ, ТУРЛАРИ.....	103

ХАЛҚАРО ҲУҚУҚ ВА ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ

15. YUNUSOV Khaydarali CONTRIBUTIONS OF CENTRAL ASIAN SCHOLARS TO THE DEVELOPMENT OF ISLAMIC SCIENCES: SARAKHSI – FOUNDER-FATHER OF INTERNATIONAL LAW.....	108
---	-----

МИГРАЦИЯ ҲУҚУҚИ

16. ОТАЖОНОВ Абдоржон Анварович ЎЗБЕКИСТОНДА МЕҲНАТ МИГРАЦИЯСИ СОҲАСИДА КАДРЛАРНИ ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШГА ДОИР АЙРИМ МАСАЛАЛАР	116
17. БАРАТОВА Дилноза Одилжон қизи МИГРАЦИЯ ЖАРАЁНЛАРИНИ ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ ХОРИЖИЙ ТАЖРИБАСИ	122
18. КАРИМОВА Мадина Мирзаджановна РАҚАМЛИ НОТАРИАТ: ЖОРИЙ ҲОЛАТ ВА ИСТИҚБОЛ.....	133

ҲУҚУҚИЙ АМАЛИЁТ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА

19. ДЖУМАНОВ Аскар Хасанович, ЯРАШЕВ Нодирбек ГЕРМАНИЯ ВА БУЮК БРИТАНИЯДАГИ ҚОРПОРАЦИЯЛАРНИНГ АЙРИМ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ТАҲЛИЛИ	140
20. БАЗОРОВ Миркомил Махмудович, ҲАМРОҚУЛОВ Синдор Бобомурод ўғли ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА СУД-ЭКСПЕРТЛИК ТИЗИМИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИЛМОҚДА	148

ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ ВЕСТНИК ЮРИСТА LAWYER HERALD

МИГРАЦИЯ ҲУҚУҚИ

ОТАЖОНОВ Аброржон Анварович

Тошкент давлат юридик университети Ихтисослаштирилган Филиали
директори, юридик фанлар доктори, профессор
E-mail: abror_otajonov@mail.ru

ЎЗБЕКИСТОНДА МЕҲНАТ МИГРАЦИЯСИ СОҲАСИДА КАДРЛАРНИ ТАЙЁРЛАШ ВА УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШГА ДОИР АЙРИМ МАСАЛАЛАР

For citation (иктибос келтириш учун, для цитирования): ОТАЖОНОВ А.А.
Ўзбекистонда меҳнат миграцияси соҳасида кадрларни тайёрлаш ва уларнинг малакасини
оширишга доир айрим масалалар // Юрист ахборотномаси – Вестник юриста – Lawyer herald.
№ 1 (2022) Б. 116-121.

 1 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9416-2022-1-16>

АННОТАЦИЯ

Мақолада Ўзбекистонда миграция соҳаси учун масъул бўлган давлат органлари ва уларнинг фаолияти таҳлил қилинган, мазкур давлат органлари учун кадрлар тайёрлаш ва малакасини оширишнинг ҳозирги ҳолати тадқиқ қилинган, ундаги мавжуд муаммолар аниқланган ва уларни бартараф этишга қаратилган таклифлар илгари сурилган. Бугунги кунда мамлакатда меҳнат миграцияси соҳасида бевосита фаолият олиб боровчи кадрларни тайёрлашга махсус ёндошувнинг зарурияти ва юридик таълим муассасаларида махсус ўқув режалари асосида ўқитиш истиқболлари ва ўқув фанлари тизими ва дастурларининг ўзига хос хусусиятлари очиб берилган. Шунингдек, миграция соҳасида фаолият олиб боровчи давлат органлари учун кадрлар тайёрлаш ва малакасини оширишнинг ҳорижий мамлакатлар тажрибаси ўрганилган ҳамда миграция соҳаси учун кадрлар тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини самарали ташкил этиш жараёни такомиллаштиришга қаратилган таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилган.

Таянч сўзлар: миграция, ташқи меҳнат миграцияси, миграция сиёсати, кадрлар тайёрлаш, қайта тайёрлаш, малака ошириш, миграция ҳуқуқи, хориждан кайтган меҳнат мигрантларининг реинтеграцияси.

ОТАЖОНОВ Аброржон Анварович

Директор Специализированного филиала Ташкентского государственного
юридического университета, доктор юридических наук, профессор
E-mail: abror_otajonov@mail.ru

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПОДГОТОВКИ И ПОВЫШЕНИЕ КВАЛИФИКАЦИИ КАДРОВ В СФЕРЕ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ

АННОТАЦИЯ

В статье анализируется деятельность государственных органов, отвечающих за миграцию в Узбекистане, рассматривается современное состояние подготовки и переподготовки кадров государственных органов, выявляются существующие проблемы и вносятся предложения по их решению. На сегодняшний день раскрываются необходимость особого подхода к подготовке кадров, непосредственно занятых в сфере трудовой миграции в стране и перспективы подготовки в юридических учебных заведениях на основе специальных учебных планов и особенности системы и учебных планов учебных дисциплин. Кроме того, изучен опыт зарубежных стран в области подготовки и переподготовки кадров для государственных органов, работающих в сфере миграции, и выработаны предложения и рекомендации по совершенствованию процесса эффективной организации подготовки, переподготовки и повышения квалификации для миграция.

Ключевые слова: миграция, иностранная трудовая миграция, миграционная политика, подготовка, переподготовка, квалификация, миграционное законодательство, реинтеграция трудовых мигрантов, потерявших работу за рубежом.

OTAJONOV Abrorjon

Director of the Specialized Branch of the Tashkent State University of Law, Doctor of Law,
Doctor of Law, Professor
E-mail: abror_otajonov@mail.ru

SOME ISSUES OF TRAINING AND ADVANCED TRAINING OF PERSONNEL IN THE FIELD OF LABOR MIGRATION IN UZBEKISTAN**ANNOTATION**

The article analyzes the activities of sectoral state bodies on migration in Uzbekistan, examines the current state of training and advanced training of personnel for these state bodies, identifies existing problems and suggests ways to eliminate them. The necessity of a special approach to the training of personnel working directly in the field of labor migration in the country, and the prospects of studying in law schools based on special curricula, as well as the features of the system and programs of educational sciences are revealed. In addition, the experience of foreign countries in training and advanced training of personnel for sectoral government agencies was studied and proposals and recommendations were developed aimed at improving the process of effective organization of the system of training, retraining and advanced training of personnel for the field of migration.

Keywords: migration, foreign labor migration, migration policy, training, retraining, qualifications, migration legislation, reintegration of migrant workers who have lost their jobs abroad.

Бугунги глобаллашув шароитлари дунёда миграция жараёнларини тобора кескинлаштирмоқда ва бунга аҳолининг ўсиш суръати, турли минтақаларда сиёсий инқироз ва ҳарбий низоларнинг мавжудлиги, айрим давлатларда рўй бераётган табиий ва техноген хусусиятдаги офатлар, глобал пандемия шароити, ривожланаётган мамлакатларда иш ўринлари етишмаслиги ҳамда иш ҳақининг инсонлар кундалик эҳтиёжини қондириш даражасидан пастлиги, ёшлар орасидаги ишсизлик юқориликча қолаётгани каби омиллар сабаб бўлмоқда.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти маълумотларига кўра, 2020 йилда дунёнинг турли мамлакатларида яшаётган мигрантлар сони 281 миллиондан ошган. Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги маълумотларига кўра, 2019 йилда 2,5 миллионга яқин фуқаро меҳнат миграциясида бўлган бўлса, 2021 йилда мамлакатимиздан хорижда вақтинчалик меҳнат фаолиятини амалга оширган меҳнат мигрантлари сони 1,5 млн нафардан зиёд киши (1 540 938 нафар)ни ташкил этган. Бу ўз навбатида мамлакатимизда ташқи меҳнат

миграция жараёнларини ҳуқуқий таъминлаш, вақтинчалик меҳнат фаолиятини амалга ошириш учун мамлакатдан чиқиб кетаётган фуқаролармизни хорижда ишга жойлаштириш, уларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, хавфсизлигини таъминлаш, хориждан меҳнат фаолиятини амалга ошириб қайтган фуқароларни реинтеграция қилиш ва бандлигини таъминлаш, шунингдек уларнинг соғлиғини муҳофаза қилиш каби вазифаларни самарали ташкил этишни тақозо қилади.

Мазкур долзарб вазифаларни ҳал этиш, ташқи меҳнат миграцияси соҳасидаги муносабатларни ҳуқуқий тартибга солиш ҳамда меҳнат мигрантларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилиш бу соҳада фойлият олиб бораётган кадрларнинг профессионал тайёргарлигига бевосита боғлиқ ҳисобланади.

Айтиш мумкинки, миграция соҳасини ҳуқуқий ва кадрлар билан таъминлаш борасида сўнги йилларда мамлакатмизда бир қатор тизимли ишлар амалга оширилди. Негаки, мамлакатда миграция сиёсатининг изчил амалга оширилиши меҳнат мигрантларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, уларнинг хавфсизлигини таъминлаш билан бир қаторда ўша давлатнинг ҳалқаро майдондаги имижининг ошишига, унинг бошқа мамлакатлар билан ҳамкорлигининг мустаҳкамланишига замин яратади.

Мамлакатда пухта, барқарор амалга оширилган миграция сиёсати шу давлатнинг бошқа давлатлар, хорижий ва халқаро ташкилотлар, чет эл фуқаролар олдида ишончининг ортишига ҳамда инвестиция киритишига хизмат қилади. Шундан келиб чиққан ҳолда таъкидлаш жоизки, меҳнат миграциясини самарали бошқариш учун, авваламбор, аҳоли миграцияси жараёнларини бошқариш соҳасида олий маълумотга ва махсус малакага эга бўлган кадрларни тайёрлаш ва уларнинг малакаси ошириш тизимини йўлга қўйиш муҳим аҳамият касб этади.

Чунончи мазкур соҳада фаолият олиб бораётган кадрлардан меҳнат миграциясини ташкил этиш соҳасидаги халқаро норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, меҳнат ва миграция соҳасидаги қонунчилик талабаларини, хорижий фуқароларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини, миграциянинг ҳисобини юритиш, қочқинлар ҳуқуқи, сиёсий бошпана бериш, касбий малакаларни баҳолашнинг миллий ва хорижий қонунчилик талабаларини, психология ва меҳнат социологияси асосларини, меҳнат миграцияси жараёнларини бошқариш соҳасини молиялаштириш асосларини, мигрантларнинг ижтимоий-маданий мослашуви ва интеграциясини, меҳнат миграцияси масалалари бўйича халқаро ва идоралараро ҳужжатлар алмашинуви тартиби ва қоидаларини билиш каби махсус кўникмаларга эга бўлишлари талаб этилади.

Бинобарин, мамлакатимизда маҳаллий меҳнат мигрантларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари ҳамда ижтимоий-иқтисодий ҳимояси кафолатларини ишончли таъминланишини кафолатлаш муҳим вазифалардан саналади. Бугунги кунда ушбу соҳада Ички ишлар вазирлиги, Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги, Ташқи ишлар вазирлиги ва Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги, Давлат хавфсизлигик хизмати, Ташқи меҳнат миграцияси агентлиги, Хусусий бандлик агентликлари тизимларида 1000дан ортиқ кадрлар самарали хизмат қилмоқдалар.

Хусусан, мазкур соҳада Ташқи меҳнат миграцияси агентлиги ва унинг хориждаги ваколатхоналари, Аҳоли бандлигига кўмаклашиш марказлари тузилмасида вақтинчалик меҳнат фаолиятини амалга ошириш учун республика ташқарисига чиқаётган фуқаролар билан ишлаш секторлари, ташқи меҳнат миграцияси ва хориждан кайтган меҳнат мигрантларининг реинтеграцияси масалалари бўйича инспекторлар, Ўзбекистон Республикаси Консуллик ташкилотларининг меҳнат миграцияси масалалари бўйича Атташелари, Хусусий бандлик агентлиги сифатида реестрда рўйхатдан ўтган ва Ўзбекистон Республикаси фуқароларини хорижда ишга жойлаштириш фаолияти билан шуғулланишга лицензия олган шахслар ҳамда Ички ишлар вазирлигининг Миграция ва фуқароликни расмийлаштириш бўлинмалари бевосида бу соҳада фаолиятни амалга оширмоқдалар.

Бинобарин Ўзбекистон Республикасида миграция ва меҳнат миграцияси соҳасида кадрларни тайёрлаш масалалари борасида қатор амалий ишлар амалга оширилмоқда. Чунончи ички имкониятлардан келиб чиққан ҳолда Ташқи меҳнат миграцияси агентлигининг

барча ходимлари, ҳудудий филиал раҳбарлари ҳамда Хусусий бандлик агентликлари ходимлари малакасини ошириш бўйича мунтазам равишда махсус ўқув дастурлари ишлаб чиқилиб, ўқув курсларини ташкил этиб борилиши йўлга қўйилган. Ушбу курсларга одатда миграция соҳаси бўйича илмий тадқиқот ишларини олиб борган ва бевосита ушбу соҳада фаолият юритиб келаётган мутахассислар жалб қилинган.

Бундан ташқари, ҳозирги кунда Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетиди Халқаро ҳуқуқ, Халқаро хусусий ҳуқуқ, Халқаро сиёсат, Халқаро иқтисодий муносабатлар йўналишлари бўйича магистратура босқичида фақат битта (биринчи) семестрда 40 соатга мўлжалланган “Халқаро миграция ҳуқуқи” фани бўйича машғулотлар ўтказилади.

Тошкент давлат юридик университетиди 2019-2020 ўқув йилидан бошлаб, магистратуранинг биринчи босқичида барча йўналишлар учун 150 соатга мўлжалланган (6 кредит) “Халқаро миграция ҳуқуқи” фани бўйича машғулотлар ўтказиб келинмоқда. Ушбу фанни ўқитишда асосий эътибор, магистрантларга миграциянинг халқаро-ҳуқуқий тартибга солиш тарихи, халқаро оммавий ҳуқуқда миграция муносабатларини тартибга солиш хусусиятлари билан таништириш, миграция жараёнларининг универсал, минтақавий ва икки томонлама даражада халқаро-ҳуқуқий тартибга солишнинг ривожланиш тенденцияси ва ҳозирги ҳолати ҳақида маълумотлар бериш, миграция соҳасидаги замонавий халқаро-ҳуқуқий нормаларни миграция жараёнларини халқаро-ҳуқуқий тартибга солиш соҳасидаги қонуниятларни ҳисобга олган ҳолда таҳлил қилишга ўргатиш, халқаро миграция ҳуқуқи манбалари билан ишлаш кўникмаларини шакллантиришга қаратилган.

Бироқ, кўриб турганимиздек, Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимида миграция ва меҳнат миграцияси соҳасида кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ҳамда уларнинг малакасини ошириш масалалари тизимли равишда ва мақсадли ташкил этиши етарли даражада йўлга қўйилмаган. Аммо, юқорида таъкидлаганмиздек, бугунги кунда миграция ва меҳнат миграцияси жараёнларини тартибга солиш муҳим вазифа эканлиги сабабли ушбу соҳани янада ривожлантириш долзарб масалалардан бири ҳисобланди.

Шу муносабат билан, ушбу соҳадаги илғор хорижий тажрибани ўрганиш, айниқса, бугунги кунда долзарб аҳамият касб этади. Чунончи, ўрганишлар шуни кўрсатмоқдаки, хорижий давлатларда миграция соҳалари учун кадрлар тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш жараёнлари яхши йўлга қўйилган. Хусусан, хорижда таълим олувчиларга назарий билим бериш ишлари таълим муассасалари билан нуфузли миграция марказлари ҳамкорлигидаги соҳаларнинг тажрибали олимлари ва амалиётчи мутахассислари иштирокидаги машғулотлар асосида ташкил этилса, амалиёт эса соҳага оид ваколатли органларда ва халқаро ташкилотларнинг ваколатхоналарида ўтказилади.

Жумладан, Европа Иттифоқиға аъзо давлатларда халқаро миграциянинг бир қатор соҳаларини ўз ичига олган магистр даражаларини олиш бўйича ўқув курслари жорий этилган. Хусусан, Испаниянинг Сенека (Instituto S neca – Centro Internacional de Postgrado) институти томонидан тақдим этилган “Миграция ва қочоқларға эътибор” бўйича магистрлик йўналишида таҳсил олувчилар шахсида мигрантлар ва қочоқлар билан боғлиқ юзага келадиган ҳар қандай вазиятларға профессионал даражада ёндашиш ва соҳаға оид зарур малака ҳамда кўникмаларни шакллантиришға қаратилган [2].

Буюк Британиянинг Лондон университети томонидан “Қочоқларни ҳимоя қилиш ва мажбурий миграция бўйича тадқиқотлар бўйича магистр”лик даражаси жорий этилган. Мазкур дастур қочоқларни юридик ва амалий ҳамда назарий жиҳатдан ҳимоя қилишни таъминлашға қаратилган бўлиб, битирувчида сиёсат ва амалий бошқарув жараёнида танқидий ёндашув, тезкор қарор ва сиёсий тавсиялар ишлаб чиқиш қобилиятини шакллантиради [3]. Шунингдек, бу каби таълим дастурлари Голландиянинг Роттердам шаҳридаги Эразма университети томонидан ҳам жорий этилган бўлиб, унда “Миграцияни бошқариш бўйича магистр”лик дастурлари асосида кадрлар тайёрланади [4].

Бундан ташқари, Лондон шаҳридаги Твинкенхем университетида “Одам савдоси, миграция ва уюшган жиноятчилик бўйича магистр”лик дастури юзасидан ўқитишлар ташкил этилган бўлиб, унда талабаларға қуллик ва одам савдосининг замонавий шаклларининг асосий хусусиятларини, сабаблари ва оқибатларини олдини олиш усулларини ўргатиши

билан ажралиб туради. Талабалар замонавий қуллик масалаларини ўрганиш маркази ресурсларидан фойдаланиш ва илғор тадқиқотлар ҳамда соҳадаги етакчи мутахассисларнинг маърузалари билан танишиш имкониятига эга бўладилар [5].

Шу билан бирга, МДХ мамлакатларида ҳам миграция масалаларини тартибга солиш йўналишида мутахассисларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш тизими мавжуд бўлиб, улар ўзига хос хусусиятларга эга ҳисобланади. Жумладан, Россия Федерацияси Ички ишлар вазирлиги тизимида мавжуд бўлган таълим муассасаларида давлат миграция сиёсатини амалга ошириш соҳасида кадрлар тайёрлаш бўйича таълим жараёнининг мазмуни, тузилиши ва изчиллиги белгиланган. Уларда олий таълим дастурлари бўйича миграция бўлинмалари учун кадрлар тайёрлашни такомиллаштириш, қўшимча касбий таълим дастурлари бўйича миграция бўлинмалари учун кадрлар тайёрлаш, хусусан, малака ошириш ва касбий қайта тайёрлаш бўйича ўқув курслари ташкил этилган.

Масалан, Россия Федерал миграция хизматлари учун кадрлар тайёрлаш В.Я.Кикотя номидаги Москва университетида уч йиллик ўқув режа ва дастурлари асосида тайёрланади ҳамда Россия Ички ишлар вазирлигининг Кадрлар малакасини ошириш Бутунроссия институтида миграция соҳасида фаолият олиб бораётган кадрлар қайта тайёрланади ва малака ошириш курсларидан ўтадилар [1, Б.185].

Зеро, давлатнинг миграция сиёсатини муваффақиятли амалга оширишнинг объектив шarti миграция соҳаси учун кадрлар тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини самарали ташкил этилиши билан ҳам бевосита боғлиқ ҳисобланади. Шу сабабли мазкур жараённи такомиллаштириш борасида қуйидагиларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ ҳисобланади:

биринчидан, мамлакатимизда миграция ва меҳнат миграцияси соҳасида мутахассисларни тайёрлаш бўйича алоҳида шифрли жорий этиш ва Тошкент давлат юридик университети, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети ҳамда Тошкент давлат иқтисодиёт университетларида мазкур соҳалар учун бакалавр ва магистр йўналишида мутахассислар тайёрлашни йўлга қўйиш;

иккинчидан, Ташқи меҳнат миграцияси агентлиги кадрлар захирасини ушбу ўқув юрларини битирган замонавий билим ва кўникмаларга эга бўлган мутахассислардан шакллантириш лозим. Бунда ўқув йилининг иккинчи босқичидан сўнг амалиётни Агентлик ва унинг филиалларида ҳамда ҳорижий ташкилотларда амалга оширишни йўлга қўйиш, амалиёт натижалари бўйича синов топшириш ва унда юқори балл тўплаган талабаларни имтиёзли равишда ишга қабул қилиш институтини йўлга қўйиш;

учинчидан, Агентлик ва унинг хориждаги вакиллари раҳбарлигига номзодларни махсус дастурлар асосида ўқув курсларини якунлаган ҳамда ушбу соҳада илмий даражага эга бўлган, хорижий (инглиз, немис, корейс, турк) тилларни мукамал ўзлаштирган мутахассислардан шакллантириш;

тўртинчидан, Консуллик ташкилотларининг меҳнат миграцияси масалалари бўйича Атташелари, Агентликнинг раҳбар ва ходимларини ҳамда меҳнат миграция соҳада фаолият олиб бораётган бошқа мутахассисларни икки йилда камида бир маротаба Халқаро миграция ташкилоти билан ҳамкорликда ишлаб чиқиладиган малака ошириш ўқув дастурлари асосида малака оширишга ихтисослаштирилган таълим муассасаларида “Меҳнат миграцияси жараёнларини бошқариш”, “Миграция соҳасидаги давлат ташкилоти органларининг фаолияти” каби курслар бўйича малака ошириш курсларини мақсадли ва тизимли равишда йўлга қўйиш;

бешинчидан, Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги томонидан тайинланадиган меҳнат мигрантлари бўйича атташеларни Тошкент давлат юридик университети, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети ҳамда Тошкент давлат иқтисодиёт университетида соҳа йўналиши бўйича магистрлик даражасига эга бўлган мутахассислардан шакллантириш;

олтинчидан, Ўзбекистоннинг миграция масалалари бўйича концепциясини қабул қилиш, унда соҳага оид малакали мутахассисларни тайёрлаш борасида ташкилий ва ҳуқуқий асосларни яратиш масалаларини назарда тутиш мақсадга мувофиқ бўлади.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Самойлов В.Д., Нурадинов Ш.М., Селезнева К.В. Профессиональная подготовка кадров для сферы миграции: конституционно-правовые аспекты реализации государственной миграционной политики // Образование. Наука. Научные кадры – 2020. – № 1. – С. 184-187.
2. Master's Degree in Migration and Refugee Care // www.onlinestudies.com/Masters-Degree-in-Migration-and-Refugee-Care/Spain/Instituto-S%C3%A9neca-Centro-Internacional-de-Postgrado/
3. MA In Refugee Protection and Forced Migration Studies // www.onlinestudies.com/MA-In-Refugee-Protection-and-Forced-Migration-Studies/United-Kingdom/University-of-London/
4. www.masterstudies.com/Master-in-Governance-of-Migration-and-Diversity/Netherlands/Erasmus-University-Rotterdam-Erasmus-School-of-Social-and-Behavioural-Scie
5. www.masterstudies.com/MA-Human-Trafficking-Migration-and-Organised-Crime/United-Kingdom/St-Mary%E2%80%99s-University-Twickenham-London/